

Представлено методологічні основи підготовки інноваційного вчителя, здатного формувати інноваційного учня, забезпечувати реалізацію основних принципів педагогіки партнерства, зміну змісту його навчання зі знаннєвого на компетентнісний підхід відповідно до Концепції нової української школи.

Проведений аналіз шляхів адаптації підготовки майбутнього педагога до професійної діяльності в новій українській школі, дає можливість стверджувати, що зміна методологічних основ навчання майбутніх учителів дає можливість формувати їх професійні компетентності у вигляді здатності усвідомити сутність інноваційних перетворень у закладах загальної середньої освіти й використовувати їх у майбутній професійній діяльності як: зміна структури школи, змісту навчання учнів, запровадження педагогіки партнерства, виховання на цінностях, умотивований учитель, створення ефективного освітнього середовища тощо; здатності формувати конкурентоздатного випускника школи як всебічно розвинену особистість, здатну до критичного мислення; інноватора, здатного змінювати навколишній світ, розвивати економіку, конкурувати на ринку праці, учитися впродовж життя; патріота з активною позицією, який діє згідно з морально-етичними принципами і здатний приймати відповідальні рішення.

Ключові слова: *учитель нової української школи, інноваційний учень, педагогіка партнерства, компетентнісний підхід у навчанні, методи навчання, інформаційні технології навчання.*

УДК 378.091.3:811.111]:005.336.2

Марія Миколів

Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка

ORCID ID 0000-0001-5267-7505

DOI 10.24139/2312-5993/2021.02/307-320

ЦІЛІ ТА ЗМІСТ ФОРМУВАННЯ В МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ АНГЛОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ГОВОРІННІ ТА ПИСЬМІ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті на основі аналізу джерел, опитування викладачів і студентів конкретизовано цілі та зміст формування у майбутніх викладачів англомовної компетентності в говорінні та письмі в єдності предметного (професійна та офіційно-ділова сфери спілкування, ситуації, наміри, теми та проблеми, тексти, лінгвосоціокультурний матеріал (лексика з національно-культурною семантикою, норми поведінки, лінгвосоціокультурні особливості есе); лексичний, мовленнєвий матеріал, інформативні та конвенційні комунікативні стратегії) та процесуального (продуктивні вміння, лінгвосоціокультурні навички та вміння, лексичні навички, уміння оперувати комунікативними стратегіями, рефлексивні вміння, вправи для розвитку навичок та вмінь, відповідні знання) аспектів.

Ключові слова: *цілі, зміст, англомовна компетентність у говорінні та письмі, майбутні викладачі, предметний аспект, процесуальний аспект, уміння, інформаційно-комунікаційні технології.*

Постановка проблеми. В умовах сьогодення не викликає заперечень необхідність володіння сучасними фахівцями англійською мовою. При цьому особлива роль належить викладачам англійської мови, від рівня професійної компетентності яких залежить ефективність оволодіння студентами різних спеціальностей англійською мовою. Відповідно, англійська підготовка майбутніх викладачів потребує уваги та постійного вдосконалення з огляду на сучасні тренди та інновації.

Одним із основних підходів до навчання іноземних мов є інтегрований підхід, який передбачає взаємопов'язане формування в студентів видів мовленнєвої діяльності та аспектів мови. Відповідно взаємопов'язане навчання продуктивних видів – говоріння та письма – є актуальною методичною проблемою.

Сучасний розвиток інформаційних технологій забезпечує розширення освітніх можливостей для навчання іноземних мов загалом та англійської мови зокрема. Пандемія, яка охопила планету, змушує освітян шукати можливості ефективного навчання за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій.

Аналіз актуальних досліджень. Вивчення наукових робіт, дотичних до нашої тематики, уможливило виокремлення трьох напрямів досліджень. Перший – наукові пошуки, які стосуються вдосконалення іншомовної підготовки майбутніх викладачів загалом, серед яких дослідження Ю. Безвін щодо формування соціокультурної компетентності в майбутніх викладачів англійської мови засобами проектної діяльності; О. Дідух стосовно методики навчання ведення дебатів майбутніх викладачів англійської мови; Я. Фабричної щодо навчання майбутніх філологів письмового двостороннього перекладу з використанням мовного портфеля; О. Ярошенко стосовно формування англійської професійно орієнтованої компетентності в діалогічному мовленні майбутніх викладачів на основі кейс-методу. Другий напрям – взаємопов'язане формування навичок, умінь, компетентностей. Зокрема, Н. Скиба вивчала проблему інтегрованого формування іншомовної комунікативної та методичної компетентностей майбутніх викладачів англійської мови економічних спеціальностей; Н. Добровольська досліджувала питання взаємопов'язаного формування англійської компетентності в читанні та говорінні майбутніх фахівців інформаційних технологій; М. Бурак зосереджувалася на проблемі інтегрованого формування в майбутніх викладачів англійської мови професійно орієнтованої компетентності в говорінні та інформаційно-комунікаційної

компетентності. Третій напрям, пов'язаний із формуванням мовленнєвих компетентностей за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій, представлений частково дослідженнями М. Бурак, у якому обґрунтовано доцільність використання веб-квестів, застосування сучасних інтернет-технологій (YouTube, Google Hangouts, Google Classroom, Skype).

Разом із тим, недостатньо вивченим у вітчизняній науці залишається питання взаємопов'язаного формування в майбутніх викладачів англомовної компетентності в говорінні та письмі засобами інформаційно-комунікаційних технологій. Зокрема, потребує конкретизації зміст формування означеної компетентності, який зумовлюється відповідними цілями.

Отже, **мета статті** – визначити цілі та зміст формування в майбутніх викладачів англомовної компетентності в говорінні та письмі засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Методи дослідження. Дослідження реалізувалося з використанням теоретичних (вивчення сучасних вітчизняних та зарубіжних наукових джерел у контексті тематики дослідження; аналіз робочих програм із метою визначення вимог до рівня сформованості в майбутніх викладачів англомовної компетентності в говорінні та письмі), а також емпіричних (наукове спостереження за організацією навчального процесу в Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка, опитування викладачів і студентів для з'ясування змісту підготовки фахівців, інтересів студентів тощо) методів.

Виклад основного матеріалу. Логіка навчання зумовлюється кінцевими цілями. Традиційно в методиці навчання іноземних мов виділяють практичну, професійну, освітню, розвивальну та виховну цілі.

Випускники магістратури, які приходять після бакалаврату з рівнем С1, повинні демонструвати рівень володіння англомовною комунікативною компетентністю на рівні С2.1–С2.2 за Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти (*Common European Framework of References*, 2001). Відповідно, практичною метою формування в майбутніх викладачів англомовної компетентності в говорінні та письмі є оволодіння студентами до завершення навчання в магістратурі англомовною компетентністю в говорінні та письмі на рівні С 2.1–С 2.2. Зрозуміло, що такий високий рівень зумовлює вживання різноманітних лексичних та граматичних засобів, вільність, спонтанність мовлення, застосування ефективних комунікативних стратегій відповідно до мети висловлювання.

Професійна мета полягає в оволодінні студентами професійно орієнтованою компетентністю в говорінні та письмі, що зумовлює здатність

використовувати різні методи, прийоми, а також засоби навчання говоріння та письма, адаптовувати власне усне та письмове висловлювання до потреб суб'єктів навчання. Професійна мета забезпечує професійний контекст спілкування в межах типових ситуацій.

Освітня мета передбачає усвідомлення студентами особливостей усної та письмової комунікації англійською мовою в межах різних сфер, тем та ситуацій, специфіки написання різних робіт англійською мовою, ролі сучасних методів, прийомів та засобів навчання в удосконаленні власної компетентності та навчанні інших. На магістерському рівні здійснюється подальший розвиток лінгвістичної усвідомленості студентів.

Розвивальна мета спрямована на розвиток творчого та критичного мислення майбутніх викладачів, їх рефлексивності та автономії, що значною мірою зумовлює успішність професійної самореалізації в майбутньому. Крім того, під час навчання в магістратурі здійснюється подальший розвиток комунікативних здібностей, психічних процесів і механізмів, мотивації тощо.

Виховна мета передбачає виховання культури комунікації, поваги та толерантності до інших в процесі усного та письмового спілкування. Інформаційно-комунікаційні технології покликані сприяти реалізації окреслених цілей.

Цілі реалізуються в змісті навчання, під яким розуміємо те, чим студенти повинні опанувати у процесі навчання, щоб досягнути визначених цілей (Бурак, 2019, с. 65). Зміст навчання є змінною категорією, і можливі зміни, пов'язані з новим матеріалом, новими реаліями та професійними вимогами тощо.

Услід за низкою вітчизняних учених (Задорожна, 2012, с. 127; Черниш, 2015, с. 192) в межах змісту виокремлюємо предметний та процесуальний аспекти. Опираючись на погляди дослідників, у предметному аспекті виділяємо: 1) сфери спілкування; 2) ситуації спілкування; 3) комунікативні наміри; 4) теми та проблеми; 5) лінгвосоціокультурний матеріал; 8) лексичний матеріал; 9) мовленнєвий матеріал; 9) комунікативні стратегії.

І. Задорожна виокремлює особисту, соціально-побутову, навчальну, професійну, соціально-культурну, офіційно-ділову суспільно-політичну *сфери спілкування* (Задорожна, 2012, с. 128). На нашу думку, до зазначеного переліку можна віднести також наукову сферу. З огляду на тематику нашого дослідження та суб'єктів навчання вважаємо, що домінуючими у процесі підготовки магістрантів є професійна та офіційно-ділова сфери, які в певних аспектах можуть ототожнюватися.

Сучасні визначення ситуації спілкування (Никитенко та Гальскова, 2013, с. 79) зумовлюють наше її трактування як сукупності екстралінгвістичних факторів, у межах яких здійснюється мовленнєва діяльність і які визначають її характер, особливості, мовленнєву та немовленнєву поведінку її учасників. У межах ситуації учасники спілкування мають певні комунікативні наміри. Комунікативний намір трактуємо як усвідомлення очікуваного результату спілкування, що визначається мотивом, реалізується змістом та характером висловлювання (Баб'юк, 2019, с. 73). У результаті опитування 52 викладачів англійської мови Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, Львівського національного університету імені Івана Франка, аналізу сучасних досліджень (Бурак, 2019; Ярошенко, 2015) ми визначили ситуації спілкування, а також комунікативні наміри, типові для міжкультурного спілкування майбутніх викладачів. Отже, типовими ситуаціями спілкування викладачів іноземних мов є:

- 1) пояснення матеріалу на занятті;
- 2) проведення вебінарів/тренінгів для викладачів, учителів;
- 3) участь у дискусії на професійну тему;
- 4) виступ на конференції/відеоконференції;
- 5) презентація (наприклад, власного посібника);
- 6) проходження інтерв'ю для участі у програмі чи науковому стажуванні;
- 7) спілкування з іноземними колегами на конференції, під час інших заходів;
- 8) написання проєктів, грантів;
- 9) ділове листування з колегами;
- 10) написання мотиваційних листів для участі в грантах;
- 11) написання тез, статей;
- 12) написання есе, листів тощо під час здачі міжнародних іспитів.

Ми переконані, що цей список може бути розширений, однак вважаємо, що перелічені ситуації є типовими для викладачів англійської мови. Зазначимо, однак, що в процесі навчання ми зосереджуємося на написанні есе, оскільки опитування 67 студентів-магістрантів Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (2019–2020 н. р., 2020–2021 н. р.) продемонструвало, що саме створення есе різних видів становить найбільші труднощі (про це вказали 85 % респондентів).

Відповідно до визначених ситуацій спілкування, серед *комунікативних намірів* виділяємо: представити інформацію, унаочнити

дані/факти, закликати до дій, переконати аудиторію, представити результати власних наукових розвідок чи власного досвіду, отримати інформацію, представити власні здобутки і професійні та/або наукові інтереси, продемонструвати власний рівень володіння англійською мовою. Перелічені наміри враховувалися під час визначення мовленнєвих умінь, якими повинні оволодіти студенти.

Ще одним компонентом предметного змісту є *теми*. Ураховуючи погляди О. Федоренко (Федоренко, 2013), вважаємо, що теми: дають змогу певною мірою організувати зміст навчання, упорядкувати лексичний матеріал; відібрати й систематизувати навчальний матеріал; уможливають забезпечення логічної послідовності навчання.

Аналіз програм з Практичного курсу англійської мови для магістрантів спеціальностей 014.02 Середня освіта (Мова і література (англійська)), 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська (англійська мова та література) ТНПУ імені Володимира Гнатюка (Дацків та ін., 2020; Кондратьєва та ін., 2020) дав змогу окреслити перелік загальних тем, у межах яких доцільно виокремлювати підтеми: 1. Наука життя. 2. Світ спорту. 3. Сучасні соціальні проблеми. 4. Робота і бізнес.

До прикладу, у першій темі автори програм виділяють такі підтеми: Медичні винаходи та етичні питання в медицині; Сучасні технології в медицині; Нетрадиційна медицина, ефект плацебо; Здорове харчування та спосіб життя. Компонентами другої теми є такі підтеми: Спортивні досягнення та емоційні проблеми спортсменів; Види спорту та професії; Екстремальний спорт; Відомі особистості у спорті; Технології у спорті. Третя тема включає: Соціальні проблеми (расизм, ейджизм, права людини); Історичні події та персоналії; Політика та глобалізація. До складу четвертої автори програм вносять такі підтеми: Робота і бізнес; Професії та кар'єрний ріст; Професійні якості та етичні питання на робочому місці (Дацків та ін., 2020; Кондратьєва та ін., 2020).

У межах зазначених тем та підтем доцільно також виділяти проблеми, які є актуальними для майбутніх викладачів англійської мови в професійному, особистому чи соціальному аспектах.

Ще одним компонентом предметного аспекту змісту є *тексти*. Їх вважають зразками жанрів, характерних для певної спеціальності, що зумовлюються ситуаціями професійного спілкування, виконують комунікативну, прагматичну, когнітивну й епістемічну функції та виступають важливим засобом оволодіння лінгвокультурою (Федоренко, 2013, с. 4). Логіка дослідження зумовлює використання при формуванні

англомовної компетентності в говорінні та письмі електронних текстів, фонограм та відеофонограм, що звичайно не заперечує можливість застосування і друкованих текстів. Тексти слугуватимуть взірцем автентичного мовлення; моделлю для написання есе; джерелом значущої для студента інформації; основою для аналізу, обговорення, здійснення різноманітних професійних дій (Черниш, 2015, с. 240).

Для студентів другого (магістерського) рівня серед мовленнєвого матеріалу доцільно зацентувати увагу на *лексичному матеріалі*, оскільки оволодіння граматичним та фонетичним матеріалом здійснюється на початкових курсах бакалаврату. Важливим є також оволодіння *лінгвосоціокультурним матеріалом*, до якого відносимо лексику з національно-культурною семантикою, серед якої особливо важливими є техніко-комунікативні кліше (мовленнєві одиниці різного обсягу, які вживаються в типових комунікативних ситуаціях, характеризуються високою вживаністю й передбачуваністю, часто використовуються носіями мови (*if I may say, so much for that*); фразеологізми з соціокультурним потенціалом (*to go off the hook, It's all Greek to smb*) (Задорожна, 2012, с. 92-94; Ишханян, 1996, с. 37-50); правила і норми поведінки в типових ситуаціях реального спілкування; лінгвосоціокультурні детермінанти письмових текстів.

Надзвичайно важливим компонентом предметного змісту є стратегії – навчальні та комунікативні. Навчальні стратегії трактуємо як лінії поведінки, спрямовані на досягнення певних начальних цілей і дотримуємось класифікації Р. Оксфорд, яка поділяє навчальні стратегії на *прямі* (мнемічні, когнітивні та компенсаторні) й *непрямі* (метакогнітивні, афективні, соціальні) (Oxford, 1990, с. 18-21). Однак, зважаючи на суб'єктів дослідження, вважаємо, що до початку навчання в магістратурі студенти загалом повинні оволодіти всіма переліченими видами навчальних стратегій і виробити індивідуальний стиль навчання, який доцільно в подальшому вдосконалювати. Тому видається важливим зосередитися на *комунікативних стратегіях*, які, услід за Т. А. Толмачовою, визначаємо як «сукупність мовленнєвих актів ініціатора спілкування, що встановлює лінію його мовленнєвої поведінки, моделює досягнення цілей та реалізацію планів, а також прогнозує можливі реакції реципієнта на них» (Толмачева, 2009, с. 86). Комунікативні стратегії реалізуються через тактики – прийоми, що передбачають використання певних мовних засобів. Комунікативні тактики, що сприяють реалізації комунікативної стратегії, залежать від типу дискурсу, мовленнєвого жанру, намірів комуніканта, ситуації (Томашук, 2016, с. 87).

Попри різноманітність класифікацій стратегій, ми послуговуватимемося типологією комунікативних стратегій, запропонованою Т. А. Толмачовою з урахуванням мовленнєвих актів, об'єднаних між собою такими комунікативними функціями, як обмін інформацією, оцінювання, вираження емоцій, спонукання тощо. За цією типологією виділяють: 1) інформативну комунікативну стратегію (спрямовану на повідомлення чи отримання певної інформації, вплив на вербальну чи невербальну поведінку комуніканта); 2) оцінно-впливову комунікативну стратегію (націлену на здійснення аксіологічного впливу на комуніканта, вербальне вираження емоційної оцінки, думки, бажання створити відповідну комунікативну атмосферу, що сприятиме впливу на співрозмовника); 3) емоційно-впливову комунікативну стратегію (передбачає зміну психоемоційного стану комуніканта чи спонукання його до дії); 4) регулятивно-спонукальну комунікативну стратегію, націлену на зміну поведінки мовця та спонукання його до певної дії; 5) конвенційну комунікативну стратегію (соціально-конвенційну стратегію (установлення, підтримання, розмикання контакту) і стратегію організації мовленнєвого висловлювання та підтримання уваги) (Толмачева, 2009).

Для майбутніх викладачів англійської мови важливо оволодіти всіма зазначеними видами комунікативних стратегій. Однак, у першу чергу, ми зосередимося на інформативній та конвенційній комунікативних стратегіях з набором відповідних тактик.

Переїдемо до аналізу процесуального аспекту змісту формування в майбутніх викладачів англомовної компетентності в говорінні та письмі, який включає (Задорожна, 2012; Баб'юк, 2019; Буряк, 2019; Дзіман, 2020): 1) мовленнєві навички та вміння говоріння та письма, вправи для їх розвитку, знання; 2) лінгвосоціокультурні навички та вміння, вправи для їх розвитку, знання; 3) лексичні навички, вправи для їх розвитку, відповідні знання; 4) уміння оперувати комунікативними стратегіями з метою досягнення комунікативної мети; 5) рефлексивні вміння.

У статті ми не будемо зосереджуватися на конкретизації мовленнєвих навичок та вмінь, оскільки вони обґрунтовані в нашій попередній публікації (Муколів, 2020). Однак, вважаємо за необхідне пояснити деякі аспекти.

Зокрема, у змісті формування в майбутніх викладачів англомовної компетентності в говорінні та письмі ми не виокремлюємо граматичні та фонетичні навички, оскільки вважаємо, що до періоду навчання в магістратурі студенти повинні оволодіти ними на доволі високому рівні. Цілеспрямований розвиток граматичних та фонетичних навичок майбутніх викладачів доцільно здійснювати за потреби. Крім того, студентів потрібно

заохочувати аналізувати граматичний та фонетичний аспект власного мовлення. Зокрема, фонетична компетентність за умови відсутності свідомого контролю студентами погіршується під впливом дії інтерференції рідної мови. Л. Селінкер вважає, що однією з причин відхилень від вимовної норми є фосилізація (fossilization), тобто механізм, задіяний у процесі оформлення мовного матеріалу, який мовці незалежно від віку чи тривалості вивчення іноземної мови залучають під час продукування «міжмови» (interlanguage) (Selinker, 1972). Одиниця вимови вважається фосилізованою (fossilized), якщо її неправильна вимова настільки міцно закріпилася в мовця, що її дуже важко виправити (Долина, 2011, с. 26). Для уникнення фосилізації майбутні викладачі повинні здійснювати самоконтроль та самоаналіз фонетичного аспекту власного мовлення. При цьому викладачу доцільно заохочувати студентів до реалізації свідомого та цілеспрямованого самоконтролю та самооцінки.

Із зазначеного випливає, що до процесуального аспекту змісту формування в майбутніх викладачів англомовної компетентності в говорінні та письмі доцільно також віднести рефлексивні вміння.

Рефлексія є ментальним процесом, який сприяє трансформації досвіду в знання і створює тісний зв'язок між емоційним та когнітивним станами (Задорожна, 2017, с. 6), що особливо важливо з огляду на те, що навчання завжди ефективніше в умовах позитивного емоційного стану студентів. Рефлексія допомагає осмислити й переосмислити досвід, цілі, ідеї, очікування, результати, що, у свою чергу, призводить до зміни поведінки суб'єкта навчання (Boyd & Fales, 1983).

Результати досліджень свідчать, що систематична рефлексія сприяє розвитку мотивації, компетентностей (Задорожна, 2017, с. 8). Серед рефлексивних умінь з урахуванням результатів досліджень І. Задорожної (Задорожна, 2012; Задорожна, 2017), М. Бурак (Бурак, 2019) вважаємо за доцільне виділити такі:

- аналізувати власні цілі щодо розвитку англомовної компетентності в продуктивних видах мовленнєвої діяльності;
- визначати власний рівень сформованості вмінь говоріння та письма;
- аналізувати власні помилки в усному та писемному мовленні та їх причини;
- аналізувати власні результати навчання, виконання завдань, спілкування в реальних ситуаціях;
- визначати причини недосягнення цілей;

– аналізувати індивідуальний навчальний стиль, індивідуальні навчальні стратегії та їх відповідність завданням, меті навчання;

– аналізувати комунікативні стратегії, які студент використовує в усному та писемному мовленні та їх релевантність цілям і ситуації спілкування;

– визначати шляхи досягнення поставлених цілей.

Реалізація всіх компонентів змісту може здійснюватися з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, що забезпечують доступність матеріалів, інтерактивність навчального процесу, його значну гнучкість та рефлексивність.

Висновки. Таким чином, ми конкретизували цілі (практичну, професійну, освітню, розвивальну, виховну) та зміст формування в майбутніх викладачів англomовної компетентності в говорінні та письмі в єдності предметного та процесуального аспектів. Предметний аспект включає: професійну та офіційно-ділову сфери спілкування; типові ситуації спілкування, визначені нами на основі опитування викладачів ЗВО; комунікативні наміри (представити інформацію, унаочнити дані/факти, закликати до дій, переконати аудиторію, представити результати власних наукових розвідок чи власного досвіду, отримати інформацію, представити власні здобутки та професійні і/чи наукові інтереси, продемонструвати власний рівень володіння англійською мовою); теми та підтеми, проблеми; тексти (електронні, фонограми та відеофонограми); лінгвосоціокультурний матеріал (лексика з національно-культурною семантикою, правила й норми поведінки в типових ситуаціях реального спілкування; лінгвосоціокультурні детермінанти письмових текстів); лексичний матеріал; мовленнєвий матеріал; комунікативні стратегії (інформативна та конвенційна) і тактики. Процесуальний аспект змісту формування в майбутніх викладачів англomовної компетентності в говорінні та письмі включає: мовленнєві навички та вміння говоріння та письма, вправи для їх розвитку, знання; лінгвосоціокультурні навички та вміння, вправи для їх розвитку, знання; лексичні навички, вправи для їх розвитку, відповідні знання; уміння оперувати комунікативними стратегіями з метою досягнення комунікативної мети; рефлексивні вміння.

Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо в розробці та експериментальній перевірці ефективної методики формування в майбутніх викладачів англomовної компетентності в говорінні та письмі засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

ЛІТЕРАТУРА

Баб'юк, О. В. (2019). *Формування професійно орієнтованої англомовної компетентності в монологічному мовленні майбутніх фахівців сфери туризму* (дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02). Тернопіль (Babiuk, O. V. (2019). *Development of professional oriented competence in spoken production of prospective specialists in the field of tourism* (PhD thesis). Ternopil).

Бурак, М. І. (2019). *Взаємопов'язане формування у майбутніх викладачів англійської мови професійно орієнтованої компетентності в говорінні та інформаційно-комунікаційної компетентності* (дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02). Тернопіль (Burak, M. I. (2019). *Integrated development of professional oriented speaking competence and informational and communicative competence of prospective English university teachers* (PhD thesis). Ternopil).

Задорожна, І. П. (2012). *Теоретико-методичні засади організації самостійної роботи майбутніх учителів з оволодіння англомовною комунікативною компетенцією* (дис. ... докт. пед. наук: 13.00.02). Київ (Zadorozhna, I. P. (2012). *Theoretical and methodological foundations of self-study work organization on acquiring English language communicative competence* (DSc thesis). Kyiv).

Дацків, О. П., Кондратьєва, Т. Б., Клименко, А. О. (2020). *Робоча програма навчальної дисципліни Практичний курс англійської мови*. Рівень вищої освіти: другий (магістерський). Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка. Спеціальність: 014.02 Середня освіта (Мова і література (англійська)). Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка (Datskiv, O. P., Kondratieva, T. B., Klymenko, A. O. (2020). *Program of the discipline Practical English language course*. Level of higher education: second (master's). Field of knowledge 01 Education / Pedagogy. Specialty: 014.02 Secondary education (Language and literature (English)). Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University).

Дзіман, Г. М. (2020). *Формування у майбутніх військових фахівців з інформаційних технологій англомовної компетентності в академічному письмі* (дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02). Київ (Dziman, H. M. (2020). *Development of English language competence in academic writing in the future officers majoring in information technologies* (PhD thesis). Kyiv).

Долина, А. В. (2011). *Методика вдосконалення фонетичної компетенції у майбутніх учителів англійської мови у самостійній роботі* (дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02). Київ (Dolyna, A. V. (2011). *Methods of Improvement of English teachers' phonological competence in self-study work* (PhD thesis). Kyiv).

Ишханян, Н. Б. (1996). *Пути формирования лингвосоциокультурной компетенции в интенсивном курсе обучения иностранному языку (английский язык в неязыковом педагогическом вузе)* (дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02). Москва (Ishhanian, N. B. (1996). *Ways of developing linguosociocultural competence in the intensive foreign language course (English language in nonlinguistic pedagogical university)* (PhD thesis). Moscow).

Кондратьєва, Т. Б., Дацків, О. П., Шуляк, І. М. (2020). *Робоча програма навчальної дисципліни Практичний курс англійської мови*. Рівень вищої освіти: другий (магістерський). Галузь знань 03 Гуманітарні науки. Спеціальність: 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська (англійська мова і література). Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка (Kondratieva, T. B., Datskiv, O. P., Shulyak, I. M. (2020). *Program of the discipline Practical English language course*. Level of higher education: second (master's). Field of knowledge 03 Humanities. Specialty: 035.041 Germanic languages and literatures (translation included), the first language – English (English language and literature). Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University).

Никитенко, З. Н., Гальскова, Н. Д. (2013). *Теория и практика обучения иностранным языкам в начальной школе: учебное пособие для студентов педагогических вузов и колледжей*. Москва: Директмедиа. (Nikitenko, Z. N., Halskova, N. D. (2013). *Theory and practice of teaching foreign languages in primary school: textbook for students of pedagogical universities and colleges*. Moscow: Directmedia).

Толмачева, Т. А. (2009). *Методика обучения студентов коммуникативным стратегиям иноязычного речевого поведения в повседневных ситуациях межкультурного общения: языковой вуз, английский язык* (дис. ... канд. пед. наук. 13.00.02). Горно-Алтайск (Tolmachova, T. A. (2009). *Methods of teaching students communicative strategies of foreign language speech behavior in everyday situations of intercultural communication: linguistic university, English* (PhD thesis). Horno-Altaisk).

Томащук Ю. О. (2016). *Дискурсивно-прагматичні характеристики англомовного інтернет-інтерв'ю (на матеріалі Інтернет-журналів для підлітків "gUrl", "Seventeen", "Teen Vogue")* (дис. ... канд. філол. наук: 13.00.02). Луцьк (Tomashchuk, Yu. O. (2016). *Discursive and pragmatic characteristics of English-language online interviews (based on online magazines for teenagers "gUrl", "Seventeen", "Teen Vogue"* (PhD thesis). Lutsk).

Федоренко, О. М. (2013). Особливості компонентного складу змісту навчання іншомовного професійно-спрямованого спілкування. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки*, 108.1. (Fedorenko, O. M. (2013). Features of the component composition of the content of teaching foreign language professionally-oriented communication. *Bulletin of Chernihiv National Pedagogical University. Pedagogical sciences*, 108.1). Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2013_1_108_35.

Черниш, В. В. (2015). *Теоретико-методичні засади формування у майбутніх учителів професійно-орієнтованої англомовної компетенції в говорінні* (автореф. дис. ... докт. пед. наук: 13.00.02). Київ (Chernysh, V. V. (2015). *Theoretical and methodological foundations of forming prospective teachers' professional oriented English language speaking competence* (DSc thesis abstract). Kyiv).

Ярошенко, О. В. (2015). *Формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в діалогічному мовленні майбутніх викладачів на основі кейс-методу* (дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02). Київ (Yaroshenko, O. V. (2015). *Development of English professional oriented competence in spoken interaction of prospective university teachers by means of case method* (PhD thesis). Kyiv).

Boyd, E. M., Fales A. W. (1983). Reflective learning: key to learning from experience. *Journal of Humanistic Psychology*, 23, 99-117.

Common European Framework of References: Learning, Teaching, Assessment. Retrieved from: <https://rm.coe.int/1680459f97>.

Mykoliv, M. (2020). Integrated development of speaking and writing competences of prospective university English teachers. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: педагогіка*, 1, 154-161 (*Scientific Issues of Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University. Series: pedagogy*, 1, 154-161).

Oxford, R. L. (1990). *Language Learning Strategies*. Boston: Heinle and Heinle Publishers.

Selinker, L. (1972). Interlanguage. *International Review of Applied Linguistics*, 10 (2), 209-211.

Zadorozhna, I. (2017). Reflective Foreign Language Teaching and Learning of University Students. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного*

університету імені Володимира Гнатюка. Серія: педагогіка, 4, 6-12 (Scientific Issues of Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University. Series: pedagogy, 4, 6-12).

РЕЗЮМЕ

Мыколив Марія. Цели и содержание формирования у будущих преподавателей англоязычной компетентности в говорении и письме средствами информационно-коммуникационных технологий.

В статье на основании анализа источников, анкетирования преподавателей и студентов конкретизированы цели и содержание формирования у будущих преподавателей англоязычной компетентности в говорении и письме в единстве предметного (профессиональная и официально-деловая сферы общени, ситуации, намерения, темы и проблемы, тексты, лингвосоциокультурный материал (лексика с национально-культурной семантикой, нормы поведения, лингвосоциокультурные особенности эссе), лексический, речевой материал, информационные и конвенциональные коммуникативные стратегии) и процессуального (продуктивные умения, лингвосоциокультурные навыки и умения, лексические навыки, умения использовать коммуникативные стратегии, рефлексивные умения, упражнения для развития навыков и умений, соответствующие знания) аспектов.

Ключевые слова: цели, содержание, англоязычная компетентность в говорении и письме, будущие преподаватели, предметный аспект, процессуальный аспект, умения, информационно-коммуникационные технологии.

SUMMARY

Mykoliv Mariya. Objectives and content of developing prospective university teachers' English competence in speaking and writing by means of information and communication technologies.

The article grounds and specifies the objectives (practical, professional, developmental, educational) and the content of formation of prospective university teachers' English competence in speaking and writing by means of information and communication technologies. The study of modern scientific sources, syllabi, scientific observation, a survey of teachers and students of two universities enabled to determine the subject and procedural aspects of content. The subject aspect includes: professional and official spheres of communication; typical communication situations identified on the basis of a survey of university teachers; communicative intentions (to present information, to present data/facts, to call for action, to convince the audience, to present the results of own scientific research or own experience, to receive information, to present own achievements and professional and/or scientific interests, to demonstrate own level of English etc.); topics and subtopics, problems; texts (electronic, audio and video); linguosociocultural material (vocabulary with national-cultural semantics, rules and norms of behavior in typical situations of real social and professional communication, linguosociocultural peculiarities of different types of essays); lexical material; speech material; informative communication strategies and conventional communication strategies with corresponding tactics. The procedural aspect of the content of formation of prospective university teachers' English competence in speaking and writing includes: speaking and writing skills, exercises for their development, corresponding knowledge; linguosociocultural skills, exercises for their development, corresponding knowledge; lexical skills, exercises for their development, relevant knowledge; ability to use communication strategies (informative and conventional) in order to achieve a communicative goal; reflective skills. Implementation of all the components of the content can be carried out with the help of information and communication technologies that ensure the availability of materials, interactivity of the educational process, its considerable flexibility and reflectivity. Further investigation should be focused on the development and

experimental testing of the methodology of developing prospective university teachers' English competence in speaking and writing by means of information and communication technologies.

Key words: objectives, content, English competence in speaking and writing, prospective university teachers, subject aspects, procedural aspect, skills, information and communication technologies.

УДК 374

Могильна Юлія

Харківський національний педагогічний
університет ім. Г. С. Сковороди

ORCID ID 0000-0003-3144-3392

DOI 10.24139/2312-5993/2021.02/320-329

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ ШКОЛЯРІВ

У статті розкрито сутність поняття «неформальна освіта», обґрунтовано важливість включення неформальної освіти до освітньої системи шкіл України, висвітлено значення складових неформальної освіти у формуванні учнів шкіл, як розвинених, цілеспрямованих особистостей. Метою статті є дослідження рівня підготовки майбутніх учителів до проведення заходів з неформальної освіти у школах; виявлення в них рівня сформованості розуміння поняття «неформальна освіта». Автор наводить результати дослідження, що доводять актуальність поставленої проблеми та пропонує шляхи її вирішення.

Ключові слова: неформальна освіта, учні, підготовка майбутніх вчителів, формальна освіта.

Постановка проблеми. Неформальна освіта є інноваційним компонентом в системі освіти України. Поняття «неформальна освіта» має англomовне походження, що викликає труднощі у його визначенні та використанні у співвіднесенні з іншими педагогічними термінами і поняттями. Закономірності та тенденції неформальної освіти на сьогодні не сформульовані через брак досвіду у визначеній сфері.

Водночас неформальна освіта, як складова, що доповнює формальну освіту, є важливою у формуванні всебічно розвиненої, цілеспрямованої особистості школяра. На сьогодні, через брак теоретичної інформації та досвіду, неформальна освіта у школах та підготовка майбутніх учителів до її проведення, знаходяться на низькому рівні.

Недосконалість вивчення складових неформальної освіти та її низький рівень визначають актуальність даного дослідження.

Мета статті: дослідження рівня підготовки майбутніх учителів до проведення заходів з неформальної освіти у школах; виявлення в них рівня сформованості розуміння поняття «неформальна освіта». Відповідно до поставленої мети окреслимо основні завдання: